

## IN MEMORIAM SLOBODAN BJELAJAC (1944.-2010.)

**Šime Pilić**

Odsjek za sociologiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

### IN MEMORIAM

**Slobodan Bjelajac (*listopad 1944. – travanj 2010.*)**

Za zdravlje *Slobodana Bjelajca* njegove kolege kao i njegova obitelj već su duže strepili, pa ipak, otišao je iznenada, neočekivano i to ne zbog svog zdravstvenog stanja, koje je bilo bitno narušeno, nego od posljedica nesretnog slučaja u prometu, stradavši kao pješak u ulici u kojoj je stanovao.

Dr. Slobodan Bjelajac, izv. profesor i viši znanstveni suradnik na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu nije dočekao kraj procedure izbora za znanstvenog savjetnika, a samo par dana prije njegove smrti (i ne znajući tada za njegovo trenutno stanje) *Povjerenstvo* Filozofskog fakulteta u Zagrebu potpisalo je *Izvjeshće* o ispunjavanju uvjeta za znanstvenog savjetnika i predložilo ga za izbor u to znanstveno zvanje. U tom izvješću, uz ostalo, stoji: „Uzimajući u obzir ukupno znanstveno, stručno i javno djelovanje pristupnika dr. sc. Slobodana Bjelajca, višeg znanstvenog suradnika i izvanrednog profesora Filozofskog fakulteta u Splitu, Povjerenstvo smatra da kandidat u potpunosti *ispunjava uvjete* (...) iz Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, kao i da udovoljava ostalim uvjetima za ocjenu znanstvene i stručne djelatnosti u postupku za izbor u *znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika*.“

U tom izvještaju *Povjerenstvo* utvrđuje da prof. dr. Bjelajac „ima objavljene znanstvene radove kojima je značajno doprinio razvoju posebnih sociologija, napose *urbane sociologije* i *kineziološke sociologije*, te unaprijedio njihov položaj posebno u nacionalnim okvirima, a učešćima u mnogobrojnim međunarodnim skupovima afirmirao je i nacionalnu sociološku misao.“

Dalje, *Povjerenstvo* konstatira da pristupnik, dr. sc. Slobodan Bjelajac „predstavnik zrele generacije hrvatskih sociologa čije djelovanje (...) traje u rasponu od 40 godina, u potpunosti ispunjava uvjete za izbor“ u znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika (...) te u tom smislu predlaže Fakultetskom vijeću Filozofskog fakulteta u Zagrebu da prihvati stručno mišljenje *Povjerenstva* o ispunjavanju uvjeta predloženika. Nije, nažalost, dočekao taj izbor.

Životni ga je put vodio kroz četiri današnje države jugoistočne Europe (ili zapadnog Balkana). Rođen je 25. listopada 1944. godine u Sovjaku u BiH, osnovnu školu završava (i to odličnim uspjehom) u Beogradu, a gimnaziju (također odličnim) 1963. godine u Skopju u Makedoniji. Vraća se u BiH i u Zenici, gdje dobiva stipendiju za studij na Mašinskom fakultetu počinje studirati strojarstvo, ali taj studij napušta, smatrajući da za takvo što nema sklonosti. Opredjeljuje se za studij sociologije u Beogradu kojega i završava 1969. Diplomski rad: *Životno opredjeljenje omladine i njen odnos prema radu*, objavljuje nešto kasnije u *Sociologiji*, (br. 2/1971.) onda vrlo uglednom časopisu. Kao čovjek i sociolog svih proteklih godina, pa i u zrelim godinama, s 40 godina radnog staža u svojoj profesiji, bio je podjednako ponosan na svoje profesore sa studija, posebno na *Vojina Milića*, koji mu bijaše mentorom za diplomski rad.

Godine 1969. dolazi u Split i zapošljava se u *Urbanističkom zavodu Dalmacije* odakle sudjeluje, kao urbani sociolog, u izradi prostornih planova Srednjeg Jadrana, Šibenika, Splita, Korčule i drugih općina u Dalmaciji, Regionalnog plana Dalmacije i drugih planova. Za vrijeme rada u Urbanističkom zavodu Dalmacije godinu je dana 1974./75. na specijalizaciji na Johns Hopkins University u Baltimoreu (SAD). Prateći razvoj Splita i njegove okolice, još više upoznaje taj grad gotovo do svakog detalja i u njemu ostaje, evo do kraja naglo prekinutog života.

Ne sjećam se točno kad smo se upoznali, ali se dobro sjećam da smo se pred 30 godina – sudjelujući na projektu sa S. Vrcanom, B. Vuškovićem, I. Perićem, M. Žuvelom, Z. Malenicom, S. Obradovićem i Ž. Rogošićem („splitska sociološka škola“) – međusobno ponašali kao stari znanci. Sredinom 80-ih godina na moj je prijedlog rado izradio studiju o demografskim kretanjima u Dalmaciji.

S mjesta rukovoditelja Odjela za regionalno planiranje u Urbanističkom zavodu Dalmacije, godine 1987. prelazi na Sveučilište u Splitu gdje ostaje do kraja života. Najprije, u statusu predavača, predaje *Sociologiju* studentima nastavnčkog smjera na Filozofskom fakultetu Zadar, OOUR Prirodoslovno -matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu, odnosno današnjem PMF-u, potom u kumulativnom radnom odnosu i na Visokoj učiteljskoj školi. Obnašao je dužnost pročelnika Zavoda za društvene i humanističke znanosti na tom fakultetu, a jedno vrijeme i dužnost njegova direktora. Sudjeluje na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu, nerijetko na tim skupovima nastupa i polemički.

Sudjeluje u izradi studijskog programa sociologije od samog početka i spada u troje prvih nositelja tog programa te 2005., po ustroju studija Sociologije, prelazi na *Odsjek za sociologiju* Filozofskog fakulteta u Splitu. Zdravstveno mu stanje neko vrijeme ne omogućava aktivniji odnos na Odsjeku za sociologiju. Prebrodivši još jednu zdravstvenu krizu, baca se vrlo aktivno i na znanstveno-istraživački i na nastavni te na organizacijski posao.

Podsjetimo se da je 1992. doktorirao tezom *Rezidencijalna segregacija u urbanoj sredini* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, da je godine 1994. izabran u zvanje znanstvenog suradnika i docenta, reizabran u isto zvanje 2001. godine, a 2007. izabran u zvanje višeg znanstvenog suradnika i izvanrednog profesora. Nije dočekao završetak procedure izbora za znanstvenog savjetnika, iako je stručno Povjerenstvo već bilo dalo prijedlog za taj izbor.

Predavao je na Filozofskom fakultetu, na jednopredmetnom istraživačkom smjeru studija *Sociologije*, relativno velik broj temeljnih i izbornih kolegija (*Društvena struktura, Sociologija znanosti, Sociologija prostora, Regionalna sociologija te Ekosustavi i društvo* i *Sociologija sporta*). Bio je kroz gotovo četvrt stoljeća na Sveučilištu i mentor za diplomske i završne radove brojnim studentima, a objavio je i pet radova s njima.

Pored rada na Filozofskom fakultetu, iako znatno narušena zdravlja, zadivljujućom snagom prof. Bjelajac predavao je i na poslijediplomskom doktorskom studiju na *Kineziološkom fakultetu* u Splitu kolegij *Sociološka istraživanja u kineziologiji* te na *Sveučilištu u Mostaru* protekle četiri godine *Sociologiju sporta*.

Objavio je preko 70 znanstvenih i stručnih radova, a u razdoblju manjem od samo četiri posljednje godine i tri knjige: *Sport i društvo* (2006.); *Temeljni elementi strukture društva* (2009.) i *Podijeljeni grad: Urbosociološka istraživanja Splita u razdoblju 1970.-1990.* (2009.). Profesor Bjelajac sudjelovao je bilo kao suradnik, bilo svojom temom, bilo kao voditelj na 15-tak znanstvenih istraživanja. Sudionik je brojnih znanstvenih i stručnih skupova u zemlji i inozemstvu, od čega gotovo 30-ak međunarodnih. Vodeći računa o potrebama studenata i nastave objavio je i dvije skripte: *Osnove sociologije* (1996.) i *Znanost i društvo* (1999.)

Koristeći bogato iskustvo u radu od početka (2009./2010.) akademske godine obnašao je dužnost pročelnika *Odsjeka za sociologiju* na Filozofskom fakultetu i dao svoj značajan doprinos njegovu uspješnom djelovanju i razvoju. Upravo za dan prije nego što je nastradao prethodno je bio sazvao *Vijeće Odsjeka* (gdje je, uz ostalo, predložio raspravu i o istraživačkom radu), a sa studentima je tih dana planirao ići na terensku nastavu u Sjevernu Dalmaciju, baš onoga dana kada nas je zauvijek napustio.

Djelovao je i na popularizaciji sociološke profesije publicirajući različite priloge u dnevnim i tjednim novinama. Kao i dobar dio njegove srednjoškolske i studentske generacije, sudjelovao je na omladinskim radnim akcijama. (O njima je pisalo više sociologa među kojima istaknuti hrvatski sociolog Rudi Supek svojevremeno objavljuje istraživačku studiju – *Omladina na putu bratstva: psihosociologija radne akcije* /1963./; Slobodanov prijatelj Srećko Mihailović, *Omladinske radne akcije: rezultati socioloških istraživanja* /1985./; V. Obradović, *Brigadiri radne akcije „Sava“* /1971./; M. Jilek, *Omladinska radna akcija – problemi i perspektive* /1982./). Bio je

društven čovjek, volio je druženje s ljudima i u šali znao reći da se ne može baviti sociologijom ,odnosno, proučavati društvo onaj tko i sam nije društven.

Odlaskom prof. Bjelajca nastaje velika praznina na splitskom *Odsjeku za sociologiju* koju će biti teško popuniti, ali možemo i hoćemo biti zahvalni za sve što je napravio za studij sociologije i njegov razvoj na Filozofskom fakultetu kao i za njegov prethodni rad na PMF-u Sveučilišta u Splitu. Kao našeg dragog kolegu, pročelnika, istaknutog profesora i znanstvenog djelatnika zadržat ćemo u trajnom sjećanju. Kao što je već rečeno, dao je značajan doprinos posebnim sociologijama, naročito *urbanoj sociologiji* i *kineziološkoj sociologiji*. Piscu ovih redaka nedostaje i kao vrsni istraživač suradnik na projektu i kao redoviti suradnik u Godišnjaku TITIUS, a jednako mu tako nedostaje na kavama kako na Fakultetu tako i u kafiću u našem kvartu.